

11 de Setembre de 2013 – Fossar de les Floueres

MURET, 800 ANYS DESPRÉS...

Jaume Figueras

Oh! Muret, dins ton campèstre
son mòrts lo trelutz roman,
lei cavalièrs lei mai nòbles
e la flor dei majoraus,
e l'antica independéncia
e la santa Libertat,
e lo còr de la Patria
e l'avenir nacionau!
Oh! batalha malastrada!
Oh! jorn de dòu provençau!

Víctor Balaguer

... 1213 ... 1714 ... Vet aquí dues dates recurrents en la tossuda memòria dels catalans, a cavall del mite i de l'actualitat. Dues fites en la constitució d'un imaginari col·lectiu que han contribuït —per bé que en diferents mesures— a legitimar una reivindicació secular —la del catalanisme i l'occitanisme contemporanis— i a infondre-hi el batec de l'emoció.

A Muret, ara fa 800 anys, la pacient i tenaç projecció ultrapirinenca dels catalans, que des dels temps de Ramon Berenguer el Vell, a la segona meitat del segle XI, i sobretot de Ramon Berenguer el Gran i

d'Alfons el Trobador, havia anat bastint tota una trama de fidelitats i enllaços matrimonials a la Provença, al Llenguadoc i als comtats pirinencs, va esbaldragar-se dramàticament amb la mort del rei En Pere, a mans dels croats francesos, en un desgraciat episodi militar que a hores d'ara segueix embolcallat per tot d'incerteses.

Una mort providencial per als interessos de Simó de Montfort, dels Capets —que no trigarien a rebre, de mans del fill de Montfort, els seus drets sobre els dominis meridionals— i del papat, que d'aquesta manera veien desaparèixer de l'escaquer polític la incòmoda figura d'un rei catòlic que havia gosat contravenir el vicari del Crist a la terra i els seus bel·licosos executors.

I una mort que, de retop, acabaria barrant per als catalans els camins d'Occitània, que en el decurs dels segles següents s'aniria incorporant al domini reial francès.

Pel que fa al sorprenent desenllaç de l'episodi, amb la mort d'un rei a mans del seu vassall —que, a més, tenia sota la seva custòdia, a Carcassona, l'hereu del reialme: el futur rei En Jaume—, a hores d'ara resten per resoldre tot de dubtes que fan que la boira plani encara sobre el prat de Muret, malgrat les darreres aportacions fetes per historiadors com Felip Martèl, Francesc-Xavier Hernández o Martín Alvira.

I això que de fonts medievals que s'aboquin als fets no en falten: més de quaranta s'hi refereixen de manera més o menys circumstanciada —algunes de les quals rigorosament contemporànies, per bé que poc fiables quant a la seva objectivitat, com la *Historia Albigensis* de Pierre des-Vaux-de-Cernay, que ens dóna la versió «oficial» de la Croada, o l'exultant *Lletra dels prelats*, adreçada al papa Innocenci III l'endemà mateix de la batalla, pels prelats i abats que havien acompanyat Simó de Montfort a Muret, tot brandant les seves crosses i la relíquia de la Vera Creu. O, a l'altre costat, la segona part de la *Cançó de la Croada*, redactada pocs anys després, que és el vibrant testimoni èpic d'un patriota de la causa tolosana.

Cap versió, però, no aclareix com, en inferioritat numèrica, la resoluta i potser desesperada acció dels croats desbaratà unes forces molt superiors en nombre, per bé que heterogènies i poc coordinades. Així, no hi ha acord entre els historiadors pel que fa a la ubicació del campament de catalans i occitans, que els uns situen a tocar de la Garona, i d'altres a la vessant dels turons de Perramon, ni tampoc pel que fa als moviments sobre el terreny de la cavalleria croada, que tant podria haver envestit l'enemic des de llevant com des de ponent.

I més confusa encara és la informació relativa a la mort del rei i a la seva conducta durant les hores que precediren l'atac: des de la imatge disbauxada i imprudent que el *Llibre dels Feits* posa en boca del rei En Jaume —que ja deu seu el reflex de la que els francesos i els templers li feren acceptar com a bona, essent un vailet— fins a la més heroica i fins novel·lesca del cronista Desclot, que sembla partir d'un poema joglaresc.

Tampoc l'anònim autor de la *Cançó de la Croada* aclareix gaire les circumstàncies concretes en què el rei caigué mort, ja que la visió que dona de l'episodi és confusa i parcial, amb un rei que, enmig de la brega, es dreça als estreps i s'identifica davant dels atacants, tot cridant: «Eu só'l reis!», sense que quedi gens clar si, en aquest gest, hem de veure-hi l'altívola gallardia del cavaller ferit en el seu orgull, que no vol seguir ocultant la seva reialesa sota la cota d'armes d'un dels seus acompanyants, com era habitual a l'època, o l'intent *in extremis* del monarca de salvar la pell, tot revelant la seva alta condició. De fet, dels cavallers aragonesos que formaven el seu seguici no se'n salvà cap, mentre que els catalans cuitaren a esperonar els seus cavalls per allunyar-se del lloc, en direcció a la Garona...

Més encara: a un nivell molt més transcendent, també la pretesa voluntat política de constituir un estat feudal occitano-català, a cavall dels Pirineus, que en el seu dia formulà Jordi Ventura, fou qüestionada poc després per Raimon d'Abadal, que hi veié més aviat un nou avatar polític en un escenari inestable i canviant, que era l'escenari de múltiples tensions i apetències territorials, alimentades per les cases d'Aquitània, Tolosa i Barcelona.

No hi fa res. Muret pertany al passat i, com a tal, seguirà alimentant el debat acadèmic, l'agenda institucional i el cuquet de poetes, editors i programadors culturals, més o menys a remolc dels Bons Homes... I que duri per molts anys!

Si nosaltres n'hem d'extreure alguna lliçó, però, en l'actual conjuntura política, a les portes d'un canvi profund en el nostre estatut nacional, és, al meu parer, la de la *inexorabilitat* i l'*interès* de les relacions entre catalans i occitans.

Unes relacions indefugibles, atès el fet aranès, el futur del qual depèn no únicament del que pugui passar a l'interior d'aquest enclavament pirinenc, i de retop del tracte que rebi de l'administració catalana —que de moment ja s'ha traduït en una important *Llei de l'occità, aranès a la Vall d'Aran*, aprovada l'any 2010 i ara per ara

pendent del dictamen del Constitucional—, sinó de cap a cap de tot Occitània, en un futur incert però apassionant, ara que algunes administracions occitanes han començat a adoptar una política interregional de resocialització de la llengua.

I aquí hem de recordar que, al Principat, aquestes relacions, que per fer curt podríem etiquetar d'*occitanisme cultural*, són velles de cent cinquanta anys —ja que en la seva formulació actual daten de l'arrencada de la Renaixença, amb el mite mistralià—, i que han passat per tota mena de tràngols i expectatives, amb alguns períodes especialment brillants, a l'escalf dels ideals romàntics o del «catalanisme impacient» de Josep Carbonell, ric de projectes i realitzacions.

N'és la prova, d'aquest interès, la llarga nòmina d'intel·lectuals que, des del catalanisme, s'hi sentiren atrets, ni que fos puntualment, com ara Víctor Balaguer, Jacint Verdaguer, Joan Maragall, Josep Carner, Ma Antònia Salvà, Tomàs Garcés, Carles Riba, J. V. Foix, Joan Corominas o Joan Sales, per esmentar-ne només alguns.

Un interès que, en els casos més prometedors, empenyé els qui s'hi aventuraren a l'estudi de la llengua occitana i la seva esponerosa tradició cultural: un camí que avui dia ha estat de bell nou emprès per un cert nombre de catalans, que és la via que duu de dret al cor de l'Occitània resistent i que, de ben segur, és el que en el seu dia acaronava Víctor Balaguer en compondre els versets que encapçalen aquest full.

Jaume Figueras, membre del Cercle d'Agermanament Occitano-Català, professor de l'Institut del Vendrell, membre de l'Arxiu Occità, destacat divulgador i traductor de llibres occitans al català i autor de llibres didàctics per a l'aprenentatge de l'occità.

Memorial Guillem d'Efak

Per al reconeixement de l'ajuda que els illencs prestaren a la defensa de Barcelona en el setge del 1714.

Guillem d'Efak fou cofundador del CAOC

Cercle d'Agermanament Occitano-Català (CAOC)

Hotel d'Entitats. Providència, 42. 08024 Barcelona

Tel. 93 284 36 34. caoc@caoc.cat / www.caoc.cat